

การศึกษาความสามารถในการสบตาของเด็กออทิสติกระดับชั้นปฐมวัยจากการใช้
ขบวนการผสมผสานการรับรู้ความรู้สึกร่วมกับการเสริมแรงทางบวก
A study of eye contact ability of preschool children with autism using
a combination of sensory integration and positive reinforcement

จิรประภา ทองอ่อน¹, สุการ์ตพิชา ปิยะธรรมวารกุล
Jiraprapha Thongon, Sukarnpicha Piyathamvarakul

Received: March 31, 2020 Revised: May 02, 2020 Accepted: May 12, 2020

บทคัดย่อ

กลุ่มตัวอย่างได้แก่ เด็กออทิสติกอายุ 6 ปี กำลังเรียนอยู่ในระดับชั้นอนุบาล ที่โรงเรียนอนุบาลบ้านพลอยภูมิ โดยได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นเด็กออทิสติกมีปัญหาในเรื่องการสบตา จำนวน 1 คนประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เด็กออทิสติก ได้รับการตรวจวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นเด็กออทิสติก ซึ่งศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลที่โรงเรียนอนุบาลบ้านพลอยภูมิ จำนวน 24 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 (สำรวจเมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2553) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสังเกตและบันทึกพฤติกรรมวัดความสามารถในการสบตา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ร้อยละ ข้อมูลเกี่ยวกับการวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระยะเส้นฐาน (A1) มีค่าความถี่ของพฤติกรรมสบตาตามแผนการทดลองการจัดกิจกรรมการผสมผสานการรับรู้ความรู้สึกในระยะเส้นฐาน (A1) จำนวน 6 ครั้ง มีความถี่ ดังนี้ 6, 8, 7, 5, 8 และ 7 2) ระยะทดลอง (B) เป็นระยะที่ใช้กิจกรรมการเสริมแรงทางบวก พบว่า พฤติกรรมสบตาเพิ่มขึ้นกว่าในระยะเส้นฐาน (A1) โดยความถี่ของพฤติกรรมสบตาตามแผนการทดลองการจัดกิจกรรมการผสมผสานการรับรู้ความรู้สึกในระยะทดลอง (B) จำนวน 25 ครั้ง มีความถี่ ดังนี้ 15, 17, 14, 16, 14, 15, 18, 14, 15, 16, 15, 17, 14, 18, 15, 16, 19, 16, 17, 15, 16, 20, 17, 17 และ 18 3) ระยะหยุดหยั่ง (A2) เป็นระยะที่กลับไปใช้กระบวนการเช่นเดียวกับระยะเส้นฐาน (A1) คือ หยุดการใช้กิจกรรมการเสริมแรงทางบวก พบว่า พฤติกรรมสบตา มีค่าความถี่ลดลงเล็กน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับระยะทดลอง (B) จำนวน 6 ครั้ง มีความถี่ ดังนี้ 13, 14, 16, 15, 13 และ 14

คำสำคัญ: การสบตา, เด็กออทิสติก, การผสมผสาน, การเสริมแรงทางบวก

¹ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Abstract

Sample groups include Autistic children 6 years old are studying in kindergarten. At Ban Ploy Phum Kindergarten Which has been diagnosed by a doctor as an autistic child. There are 1 eye contact problems. The population used in this study is an autistic child who has been diagnosed by a doctor as an autistic child. Stick Which were studied at the kindergarten level at Ban Phloi Phum Kindergarten in the 2nd semester of the academic year 2010 (surveyed on 4 November 2010) at the 95% confidence level. Was the observation form and recording behavior to measure eye contact ability The statistics used for data analysis are percentage of data about analysis by means of average value. Standard deviation.

The results of the research showed that: 1) The basal distance (A1) has the frequency of eye contact behavior according to the experimental plan, the activity of the integration of perception in the basal phase (A1) in the amount of 6 times with the frequency as follows: 6, 8, 7, 5, 8 and 7. 2) The experimental phase (B) is the phase that uses positive reinforcement activities. It is found that eye contact behaviors are greater than in the baseline phase (A1). The frequency of eye behaviors according to the experimental plan, activity arrangement, integration, perception in the phase 25 trials (B), with frequencies as follows: 15, 17, 14, 16, 14, 15, 18, 14, 15, 16, 15, 17, 14, 18, 15, 16, 19, 16, 17, 15, 16, 20, 17, 17 and 18 and 3) The stoppage phase (A2) is the phase returning to the process, just like the baseline phase (A1), which means stopping the use of positive reinforcement activities. With a slightly decreased frequency value When compared in the experimental period (B), 6 times, with frequencies as follows: 13, 14, 16, 15, 13 and 14.

Keywords: Making eye contact, autistic child, integration, positive reinforcement

บทนำ

เด็กออทิสติก เป็นเด็กที่ได้รับการวินิจฉัยอยู่ในกลุ่มอาการออทิสซึม ที่มีความผิดปกติทางพฤติกรรมแบบจำเพาะ โดยพฤติกรรมที่ผิดปกตินั้น เป็นความเกี่ยวข้องที่เกี่ยวกับการสร้างสัมพันธ์ทางสังคม ภาษาการสื่อความหมายและจินตนาการในการเล่น Dr.Leo Kanner เป็นคนกล่าวถึงพฤติกรรมแบบจำเพาะนี้ว่าออทิสซึม (autism) ซึ่งมีความหมายว่า “เด็กที่อยู่ในโลกของตัวเอง” และการที่เด็กออทิสติกมีความเกี่ยวข้องที่เกี่ยวกับการสร้างสัมพันธ์ทางสังคม ภาษา การสื่อความหมายและจินตนาการในการเล่นนี้เอง ทำให้ไม่สามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้ และชอบอยู่ในโลกของตัวเอง จึงเป็นเหตุให้มีพฤติกรรมที่กระตุ้นตัวเอง ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ โดยการกระตุ้นตัวเองของเด็กออทิสติกนั้น มีความแตกต่างกันออกไป เช่น การเล่นมือ การส่งเสียงกรีดร้อง การพูดคนเดียว กรดบมือ การมีพฤติกรรมซ้ำ ๆ จนกระทั่งถึงการเลียนแบบพฤติกรรมต่าง ๆ พฤติกรรมดังกล่าวเป็นพฤติกรรมที่ควรได้รับการแก้ไขปรับปรุง เพื่อนำไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ (ภัทรภรณ์ กาบกลาง, 2545, หน้า 63) การสอนแบบใช้กิจกรรมการผสมผสานการรับรู้ความรู้สึก (Sensory Integration Activity) เป็นกิจกรรมที่ฝึกการใช้ประสาทการรับรู้หลาย ๆ ด้านร่วมกัน เพื่อให้เกิดการรับรู้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มีการใช้การรับรู้ทั้งในด้าน การสัมผัส การเคลื่อนไหว การใช้ส่วนต่างๆ ของลำตัว การใช้สายตา การฟัง การลิ้มรส และการดมกลิ่น สำหรับเด็กปกติทั่วไปการใช้ประสาทสัมผัสในการรับรู้เป็นอย่างดีอัตโนมัติ มีประสิทธิภาพ แต่ที่มีความบกพร่องทางระบบประสาท รวมถึงเด็กที่มีความบกพร่องประเภทอื่น ๆ การรับรู้เป็นสิ่งที่ค่อนข้างลำบาก ดังนั้น กิจกรรมการผสมผสานการรับรู้ความรู้สึกจึงเป็นการช่วยให้การรับรู้ของเด็กที่มีความบกพร่องต่างๆมีประสิทธิภาพขึ้น ทำให้การเรียนรู้ของเด็กดีขึ้น เพื่อนำไปใช้ในการเรียนรู้ต่อไป (ผดุง อารยะวิญญู, 2546, หน้า 93)จากข้อมูลเบื้องต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสามารถในการสบตาของเด็กออทิสติกระดับปฐมวัยจากการใช้กระบวนการผสมผสานการรับรู้ความรู้สึกร่วมกับการเสริมแรงทางบวก ทั้งนี้เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดกิจกรรมในด้านการสบตาของเด็กออทิสติก เพื่อพัฒนาความสามารถในการสบตาของเด็กออทิสติกให้สูงขึ้นได้อย่างเต็มศักยภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสามารถในการสบตาของเด็กออทิสติก ที่ได้รับการฝึกโดยใช้กระบวนการผสมผสานการรับรู้ความรู้สึกร่วมกับการเสริมแรงทางบวก
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการสบตาของเด็กออทิสติก ก่อนและหลังการใช้กระบวนการผสมผสานการรับรู้ความรู้สึกร่วมกับการเสริมแรงทางบวก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นเด็กออทิสติกอายุ 4 - 6 ปี ที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์และกำลังเรียนอยู่ในระดับชั้นอนุบาล ที่โรงเรียนอนุบาลบ้านพลอยภูมิ จำนวน 24 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เด็กออทิสติกอายุ 6 ปี กำลังเรียนอยู่ในระดับชั้นอนุบาล ที่โรงเรียนอนุบาลบ้านพลอยภูมิ โดยได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นเด็กออทิสติกมีปัญหาในเรื่องการสบตา จำนวน 1 คน
3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา คือ
 - 3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การใช้กระบวนการผสมผสานการรับรู้ความรู้สึกร่วมกับการเสริมแรงทางบวก
 - 3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความสามารถในการสบตาของเด็กออทิสติก

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยดังนี้

4.1 ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแบบสังเกตและบันทึกพฤติกรรมวัดความสามารถในการสบตา เพื่อจะได้นำความรู้ที่ได้จากการศึกษามาใช้ในการสร้างแบบสังเกตบันทึกพฤติกรรมวัดความสามารถในการสบตา

4.2 สร้างแบบสังเกตและบันทึกพฤติกรรมวัดความสามารถในการสบตา

4.3 นำแบบสังเกตบันทึกพฤติกรรมวัดความสามารถในการสบตาให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้อง ตลอดจนขอคำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไข

4.4 แบบสังเกตและบันทึกพฤติกรรมวัดความสามารถในการสบตาที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้นักกิจกรรมบำบัด และครูการศึกษาพิเศษ สังเกตและบันทึกความสามารถในการสบตาของเด็กออทิสติกที่แสดงความสามารถในการสบตาเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่าง

4.5 ปรับและแก้ไขแผนการทดลองการจัดกิจกรรมกระบวนการผสมผสานการรับรู้ความรู้สึกตามคำแนะนำของผู้ตรวจสอบ แล้วนำไปใช้ในการทดลอง 3 ระยะ ได้แก่ ระยะเส้นฐาน (A1) ระยะทดลอง (B) และระยะหยุดหยั้ง (A2)

5. การสร้างเครื่องมือมีวิธีการดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

5.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการใช้กระบวนการผสมผสานการรับรู้ความรู้สึก (Ayres, 1989) ที่เหมาะสมสำหรับเด็กออทิสติก และทฤษฎีกิจกรรมการเสริมแรงในการสร้างกิจกรรมการเสริมแรงทางบวก

5.2 สร้างกิจกรรมการเสริมแรงทางบวกตามทฤษฎีการเสริมแรง โดยการนำกิจกรรมที่เด็กชอบ ซึ่งได้จากการสำรวจกิจกรรมการเสริมแรงทางบวกจากนักกิจกรรมบำบัด และผู้ปกครองที่ตรงกับความชอบของเด็ก ได้แก่ กิจกรรมเล่นรถของเล่น กิจกรรมเล่นสนามทราย

5.3 นำกิจกรรมการเสริมแรงทางบวกไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำมาแก้ไขปรับปรุง

5.4 หาค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างกิจกรรมการเสริมแรงทางบวกกับวัตถุประสงค์ของผู้ตรวจสอบ 3 คน มีค่าเท่ากับ 3 คะแนน

5.5 ปรับปรุงและแก้ไขกิจกรรมการเสริมแรงทางบวกตามคำแนะนำของผู้ตรวจสอบแล้วนำไปใช้ใน ระยะทดลอง (B) หลังจากที่ได้เด็กได้รับการฝึกตามแผนการทดลองการจัดกิจกรรมการเสริมแรงทางบวก

5.6 ปรับปรุงและแก้ไขตารางเกณฑ์การให้กิจกรรมการเสริมแรงทางบวกตามคำแนะนำของผู้ตรวจ แล้วนำตารางเกณฑ์การให้กิจกรรมการเสริมแรงทางบวก เป็นเกณฑ์กำหนดการให้กิจกรรมการเสริมแรง เมื่อพฤติกรรมเป้าหมายของเด็กสามารถสบตากับผู้สอนติดต่อกันขณะทำกิจกรรม เด็กจะได้รับการเสริมแรงด้วยกิจกรรมที่ชอบ ในระยะเวลาที่กำหนดไว้ หลังจากเด็กได้รับการฝึกตามแผนการทดลองการจัดกิจกรรมกระบวนการผสมผสานการรับรู้ความรู้สึกในระยะทดลอง (B)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาความสามารถในการสบตาของเด็กออทิสติกระดับขั้นปฐมวัยจากการใช้กระบวนการผสมผสานการรับรู้ความรู้สึกร่วมกับการเสริมแรงทางบวกมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมกระบวนการผสมผสานการรับรู้ความรู้สึกที่มีต่อการปรับพฤติกรรมความสามารถในการสบตา สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่มีพฤติกรรมสบตา เมื่อให้การเสริมแรงโดยกิจกรรมกระบวนการผสมผสานการรับรู้ความรู้สึกในระยะทดลอง (B) มีค่าความถี่ของพฤติกรรมสบตาเพิ่มขึ้นในทิศทางเดียวกัน แต่เมื่อหยุดหยั้งการ

ให้กิจกรรมการเสริมแรงในระยะหยุดหยั่ง (A2) พบว่า กลุ่มตัวอย่างยังคงมีความถี่ของพฤติกรรมการสบตาลดลงเล็กน้อย โดยความถี่ของพฤติกรรมการสบตายังคงอยู่ เพิ่มขึ้นกว่าในระยะเส้นฐาน (A1) ซึ่งเป็นระยะที่ยังคงสังเกตพฤติกรรมการสบตา จึงทำให้เห็นว่าหลังจากที่กลุ่มตัวอย่างได้รับการสอนจากการใช้กระบวนการผสมผสานการรับรู้ความรู้สึกร่วมกับการเสริมแรงทางบวกทำให้ความถี่ของพฤติกรรมการสบตามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

อภิปรายผล

จากการศึกษาทักษะการสบตาของเด็กออทิสติก จากการสอนโดยใช้กิจกรรมกระบวนการผสมผสานการรับรู้ความรู้สึกร่วมกับการเสริมแรงทางบวก พบว่า สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้แบบเงื่อนไขการกระทำของสกินเนอร์ คือ การที่อินทรีย์แสดงพฤติกรรมสิ่งอินทรีย์ได้รับแล้วเกิดความพึงพอใจแล้วแสดงพฤติกรรมเพิ่มขึ้น (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2536, หน้า 197) ในการทดลองครั้งนี้ ผลการศึกษาความสามารถในการสบตาของเด็กออทิสติก จากการใช้กระบวนการผสมผสานการรับรู้ความรู้สึกร่วมกับการเสริมแรงทางบวก หลังจากการเสริมแรงด้วยกิจกรรมที่เด็กชอบ ทำให้เกิดพฤติกรรมการสบตาเพิ่มมากขึ้น

เด็กออทิสติกมีทักษะการสบตาโดยกระบวนการผสมผสานการรับรู้ความรู้สึกร่วมกับการเสริมแรงทางบวกดีขึ้น สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดให้ Schneck (2001, pp.147-171) กล่าวว่า กิจกรรมบำบัดด้วยวิธีการรับรู้ความรู้สึกและการเคลื่อนไหวโดยใช้กิจกรรมกระบวนการผสมผสานการรับรู้ความรู้สึกเป็นวิธีที่เหมาะสมในการบำบัดเด็กออทิสติก ทำให้มีพัฒนาการเพิ่มขึ้นในด้านต่างๆ คือ การดูแลตัวเอง (Self-care) การเล่นช่วงความสนใจ (Attention) พฤติกรรมการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในการพัฒนาการทำงานของสมอง

เด็กออทิสติกมีทักษะการสบตาโดยใช้กิจกรรมกระบวนการผสมผสานการรับรู้ความรู้สึกร่วมกับการเสริมแรงทางบวกดีขึ้น สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ และสอดคล้องตามแนวคิดของการเสริมแรงทางบวกของวัตสัน (Watson, 1973, pp. 23-24) เสนอไว้ว่าหลักสำคัญในการให้การเสริมแรงทางบวกแก่เด็กต้องตระหนักเสมอว่า เด็กแต่ละคนมีความสามารถต่างกันควรเลือกให้การเสริมแรงทางบวกในจังหวะหรือเวลาที่เด็กแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม อีกทั้ง Kazdin (1982, p.106) ได้เสนอหลักการให้ความพอใจของเด็กว่าสามารถรับรู้เงื่อนไขได้มากจะทำให้ตัวเสริมแรงมีประสิทธิภาพมากในการเสริมสร้างพฤติกรรมเป้าหมายและมีผลทำให้พฤติกรรมนั้นเกิดขึ้นสม่ำเสมอ คาลิช (Kalish, 1982, pp. 61-72) เชื่อว่าพื้นฐานทางการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับรางวัลหรือกิจกรรมที่ให้ทันที จะมีแนวโน้มรับรู้ร่วมกันจัดให้เป็นกิจกรรมกระตุ้นให้เด็กออทิสติกเกิดแรงจูงใจในการทำกิจกรรมหลากหลาย ทำให้การสบตาของเด็กเพิ่มขึ้น

จากผลการศึกษาในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการใช้กิจกรรมกระบวนการผสมผสานการรับรู้ความรู้สึกร่วมกับการเสริมแรงทางบวกสามารถปรับพฤติกรรมความสามารถในการสบตาของเด็กออทิสติกให้เพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า ในการสอนเด็กออทิสติกในช่วงปฐมวัย เด็กจะมีช่วงความสนใจสั้นมาก ไม่มีสมาธิในการทำกิจกรรม ดังนั้น จึงใช้สิ่งเสริมแรงที่เป็นของกินหรือกิจกรรมที่เด็กชอบทำจะเป็นแรงกระตุ้นให้เด็กทำตามเงื่อนไขข้อกำหนดได้ดีและการให้การเสริมแรงทางบวกจะต้องกระทำทันทีที่เกิดพฤติกรรมเป้าหมายเกิดขึ้น จะทำให้ผู้ที่ได้รับการเสริมแรงทางบวกเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1. ควรมีการสำรวจการใช้กิจกรรมการเสริมแรงหลาย ๆ กิจกรรม ที่ใช้ในเด็กออทิสติกว่ากิจกรรมการเสริมแรงกิจกรรมใดดีที่สุด และได้ผลมากน้อยเพียงใด

2. ควรเปรียบเทียบจำนวนครั้งที่ใช้ในการฝึกต่อสัปดาห์ว่ามีผลแตกต่างกันหรือไม่
3. ควรศึกษาผลของการใช้กระบวนการผสมผสานการรับรู้ความรู้สึกกับเด็กออทิสติกในกลุ่มเด็กโตที่มีปัญหาในการสบตาที่มีผลต่อพัฒนาการด้านต่าง ๆ ให้มากขึ้น
4. ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับการปรับพฤติกรรมความสามารถในการสบตาในชั้นเรียนซ้ำอีกครั้งเพื่อเปรียบเทียบว่าจะได้ผลเช่นเดียวกันหรือไม่

เอกสารอ้างอิง

- เย็น อีรพัฒน์ชัย. (2541). การเปรียบเทียบพฤติกรรมก้าวร้าวในชั้นเรียนของเด็กออทิสติกโดยวิธีการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถในการทำแบบฝึกหัด วิชาคณิตศาสตร์. กรุงเทพฯ: ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย.
- ผดุง อารยะวิญญู. (2542). การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จิราพร ศรีเจริญกาญจน์. (2549). แนวทางการแก้ไขพฤติกรรมออทิสซึม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วินัดดา ปิยะศิลป์. (2537). คู่มือสำหรับพ่อแม่เพื่อเด็กออทิสติก. กรุงเทพฯ: แปลนพับลิชชิง.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining simple size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

